

Taisymo kainos kompensacija: Finansinės projekcijos

Rūta Kukulskytė

Gintarė Petrauskaitė

Ši Lietuvos taisymo kainos kompensacijos projekcija yra parengta pagal Kurk Lietuvai projekto „Kaip paskatinti vartotojus taisyti sugedusius daiktus?“ [gerųjų praktikų apžvalgą](#). Taisymo kainos kompensacija šiuo metu gali pasinaudoti 6 ES šalių gyventojai: Prancūzijos, Austrijos, Vokietijos (Tiuringija, Saksonija), Liuksemburgo, Nyderlandų (Amsterdamas) ir Švedijos. Dar bent 9 ES šalys taiko lengvatinį PVM mokesčio tarifą taisymo paslaugoms.

Taisymo kainos kompensacija daugiausiai taikoma elektros ir elektroninės įrangos (toliau – EEĮ) taisymui, tačiau jau yra ir sėkmingai veikiančių tekstilės ir avalynės taisymo kainos kompensacijos pavyzdžių. Visos nacionalinės, regioninės ir savivaldybių programos, pagal kurias teikiama finansinė parama taisymui, davė labai teigiamų rezultatų. Tai svarbios priemonės, padedančios didinti vartotojų informuotumą apie taisymo galimybes ir padedančios priimti sprendimą taisyti. Šalyse, kuriose įdiegta taisymo kompensacija, vartotojai į šią priemonę reaguoja labai teigiamai¹.

Siūloma finansinė projekcija

Remiantis atlikta projekto analize, siūloma pradėti nuo nacionalio Lietuvos taisymo kainos kompensacijos pilotinio projekto. EEĮ taisymo kainos kompensacija gyventojui **kompensuotų pusę taisymo kainos, daugiausia 100 eurų per metus, kai taisymo kaina yra ne mažesnė nei 50 eurų**.

Projekcijos parengtos remiantis 2025m. Lietuvos gyventojų skaičiaus prognoze nurodyta Oficialiosios statistikos portale. Biudžetas skaičiuojamas vienam gyventojui per metus, remiantis trimis gerosiomis praktikomis: Tiuringija, Austrija, Prancūzija.

	Per capita	Priemonės biudžetas	Kompensacija	Administravimas
Tiuringija	0,41 €	1 178 839,38 €	943 071,50 €	235 767,88 €
Austrija	3,63 €	10 437 041,34 €	8 349 633,07 €	2 087 408,27 €
Prancūzija	0,61 €	1 753 882,98 €	1 403 106,38 €	350 776,60 €

Siūloma remtis Tiuringijos modeliu, kuris Lietuvai yra artimiausias gyventojų skaičiumi (Tiuringijoje yra 2 mln gyventojų). Taisymo kainos kompensacija Tiuringijoje egzistuoja nuo 2022 m. Iš Tiuringijos taisymo kompensacijos rezultatų žinome, kad priemonės biudžeto išlaidos ten sudarė **0,41 eur per capita per metus**.

Iš Tiuringijos patirties taip pat žinome, kad nuo kompensacijai išmokėti skirto biudžeto, apie 15 proc. sumos sudarė administravimo išlaidos. Pavyzdžiui, taisymo kainos kompensacijos biudžetui esant 875 000 eurų, administraciniai kaštai sudarė apie 125 000 eurų. Administraciniai kaštai Vokietijos regionuose skiriasi, pvz. Saksonijoje jie yra didesni. Remiantis šia informacija, projekcijas Lietuvai parengėme administravimui skiriant **20 proc.** priemonės biudžeto.

Remiantis Tiuringijos rezultatais parengta projekcija, finansavimu pasinaudoti galėtų apie 12-13 tūkstančių asmenų, kadangi vidutinė kompensacijos suma yra 75 eur.

¹ [A comprehensive overview of the current repair incentive systems: repair funds and vouchers – Runder Tisch Reparatur \(runder-tisch-reparatur.de\)](https://www.runder-tisch-reparatur.de)

Tiuringijos taisymo kainos kompensacija

Regioninė, Tiuringijos EEĮ taisymo kainos kompensacija yra finansuojama iš valstybinio biudžeto. Tiuringijos Klimato ministerija taisymo kompensacijoms paskyrė 2021 m. 500 000 eurų, 2022 m. ir 2023 m. po 875 000 eurų. 2024 m. numatyta kompensaciją taikyti ir toliau. Taisymo kainos kompensacija buvo inicijuota pasirašius sutartį tarp Tiuringijos Klimato ministerijos bei Tiuringijos vartotojų organizacijos, kuri yra atsakinga už taisymo kainos priemonės administravimą. Per visus tris metus regione buvo patvirtinta daugiau nei 30 000 paraiškų taisymo kompensacijai gauti. Per pirmus du kompensacijos veikimo metus subsidijuotų atliktų taisymų vertė buvo apie 3 mln. eurų.

Tiuringijos EEĮ taisymo kainos kompensacija gyventojui **kompensuoja pusę taisymo kainos, daugiausia 100 eurų per metus, kai taisymo kaina yra nemažesnė nei 50 eurų**. Atlikus taisymą, vartotojas sumoka visą taisymo sumą ir tada kreipiasi dėl taisymo kainos kompensacijos. Tiuringijos vartotojų asociacijos svetainėje (www.reparaturbonus-thueringen.de) užpildžius anketą, vartotojas įkelia sąskaitą-faktūrą ir mokėjimo įrodymą. Kompensacija yra pervedama vartotojui į nurodytą banko sąskaitą.

Perspektyvoje – priemonės finansavimas iš didesnės gamintojų atsakomybės mokesčio

Didesnė gamintojo atsakomybė yra vienas iš būdų įgyvendinti ES principą „teršėjas moka“, pagal kurį atliekų prevencijos, tvarkymo ir taršos ištaisymo išlaidas turi apmokėti pirminis atliekų darytojas, (DGA atveju – gamintojas ir (ar) importuotojas). Taikant DGA finansines sistemas, produktų gamintojai ar importuotojai (toliau – gamintojai) moka mokestį, kuris nustatomas pagal į rinką pateikiamų gaminių kiekį.

Iš pradžių DGA politikos priemonė buvo sumanyta tam, kad atsakomybė už gaminį per visą jo gyvavimo ciklą, nuo jo sukūrimo iki gyvavimo ciklo pabaigos (atliekų tvarkymo), tektų gamintojui². Pagrindinės gaminių gyvavimo trukmės prailginimo strategijos yra taisymas ir atnaujinimas, taigi **patobulinus DGA schemą galima kompensuoti vartotojams dalį gaminių taisymo kainos būtent iš gamintojų taršos mokesčių**. Pasitelkiant DGA Lietuvoje būtų galima kompensuoti vartotojams elektros ir elektroninės įrangos taisymo kainą, kadangi kitoms plataus vartojimo prekėms DGA šiuo metu nėra taikoma³.

Kadangi jau yra planuojama įvesti DGA drabužių ir baldų sektoriams Lietuvoje, ateityje būtų galima taisymą kompensuoti iš gamintojo atsakomybės mokesčių ir šioms gaminių kategorijoms. Taisymo kainos

² Thomas Lindhquist, cit iš Packagingeurope, 2023. [A conversation with the inventor of extended producer responsibility.](#)

³ Gamintojo atsakomybės principas Lietuvoje taikomas tvarkant: pakuotes; EEĮ apmokestinamuosius gaminius (padangos; baterijos; akumulatoriai; vidaus degimo variklių degalų, tepalų ir įsiurbiamo oro filtrai, jų dalys ir komponentai; autotransporto priemonių amortizatoriai); baterijas ir akumulatorius, transporto priemones; alyvą.

kompensacija Prancūzijoje jau dabar yra finansuojama iš taisymo fondų⁴, kurie yra pilnai finansuojami iš DGA ekologinių mokesčių⁵.

Taisyimas ir atnaujinimas yra pagrindinės atliekų prevencijos strategijos, todėl turėtų būti laikomos prioritetinėmis valstybės taršos prevencijos, atliekų politikos ir žiedinės ekonomikos veiklomis ir būti skatinamos. DGA mokesčio transformavimas daugelio suinteresuotųjų šalių pritarimu yra laikoma tvariausiu ir teisingiausiu būdu finansuoti taisymo kainos kompensaciją vartotojams⁶ ⁷. **Išnaudojant tinkamai reformuotą DGA schemą taisymo kainos kompensacijai finansuoti:**

- užtikrinamas finansinis priemonės tęstinumas;
- gamintojai įsitraukia į atliekų prevenciją;
- vartotojai motyvuojami taisyti daiktus, o ne pirkti naujus;
- vartotojai skatinami rinktis tvaresnius ir lengviau pataisomus gaminius;
- moralinė atsakomybė dėl gaminio taisymo pasidalinama tarp vartotojo ir gamintojo.

Taisymo kainos kompensacijos poveikis

Visos nacionalinės ir regioninės programos, pagal kurias teikiama finansinė parama taisymui, davė labai teigiamų rezultatų. Tai svarbios priemonės, padedančios didinti vartotojų informuotumą apie taisymo galimybes ir padedančios priimti sprendimą taisyti ar ne daiktus. Pavyzdžiui, Prancūzijoje įsteigus taisymo fondą, buvo atlikta daugiau kaip 165000 taisymo darbų⁸, o Austrijoje, įvedus taisymo kompensacijos kuponus, apmokėta daugiau kaip 840 000 kuponų⁹. Tiuringijoje, per visus tris priemonės veikimo metus buvo patvirtinta daugiau nei 30 000 paraiškų taisymo kompensacijai gauti. Per pirmus du kompensacijos veikimo metus subsidijuotų atliktų taisymų vertė buvo apie 3 mln. eurų¹⁰. Apskritai, vartotojai labai teigiamai reaguoja į taisymo kainą kompensuojančias priemones¹¹.

⁴ Kiekvienas sektorius, kuriam taikoma DGA, moka dalį ekologinio mokesčio savo sektoriuje veikiančiam taisymo fondui. Šiuo metu Prancūzijoje veikia trys taisymo fondai: du EEI sektoriuje, bei vienas tekstilės ir avalynės sektoriuje. Jie yra valdomi atitinkamame sektoriuje veikiančių ekologinių organizacijų.

⁵ Ekologinius mokesčius Prancūzijoje moka prekių ženklai, kuriems pagal principą „teršėjas moka“ taikoma DGA. Pagal 2020 m. vasario 10 d. kovos su atliekomis ir perėjimo prie žiedinės ekonomikos įstatymą, DGA principas galiojo tokioms plačiai vartojamų prekių kategorijoms, kaip elektros ir elektroninė įranga, baldai, tekstilės gaminiai, baterijos ir akumuliatoriai. Iki 2025-ųjų planuojama DGA taikymą išplėsti dar 11 sektorių, tarp kurių sporto ir laisvalaikio prekės bei sodo reikmenys, kurių taisyimas planuojamas kompensuoti nuo 2024-ųjų m. pabaigos. [Daugiau informacijos ieškoti čia.](#)

⁶ MEP Anna Cavazzini, [Financial incentives for repair: from national success stories to a European framework.](#)

⁷ The Restart Project, 2023. [What we're calling for in the Repair and Reuse Declaration.](#)

⁸ HOP, 2024. [Rapport HOP : les éco-organismes manquent l'objectif du bonus](#)

⁹ Bundesministerium, 2024. [Reparaturbonus – seit Einführung 840.000 Reparaturbons eingelöst](#)

¹⁰ Janett Rieck, Consumer Organisation of the German State of Thüringen, 2023. [Financial incentives for repair: from national success stories to a European framework.](#)

¹¹ Kaip nurodoma [taisymo kainos kompensacijų Europoje apžvalgoje](#) bei keliuose televizijos reportažuose: [Sachsen Fernsehen](#), [Handwerksblatt](#).